

HÉRAKLEITOSZ

- TÖREDEKEK -

- [B 1.] Bár a logosz ez, örökre képtelenek értelmetlenségükben felfogni az emberek előbb is, mint hallották volna, s azután is, hogy már meghallották. Mert bár minden eszerint a logosz szerint lesz, mégis olyanok, mintha nem vennének tudomást róla, mikor megismerkedni kezdenek oly szavakkal és tényekkel, amilyeneken én végigvezetem őket, fölfejtve mindent természete szerint és megmagyarázva, hogyan van. A többi ember azonban észre sem veszi, amit ébren tesz, ugyanúgy, ahogy elfelejti, amit alva.
- [B. 2] [Ezért] ahhoz kell igazodni, ami közös. De bár a logosz közös, úgy él a sok ember, mintha külön gondolkodása volna.
- [B 3.] [A Nap] szélessége egy emberi lábé.
- [B 4.] Ha boldogság volna a test gyönyörűségeiben, az ökröket mondanánk boldognak, mikor borsót találnak, hogy egyenek.
- [B 5.] [Pedig] tisztálkodnak, hiába mocskolva be magukat vérrel, mintha valaki sárba hágván, sárral mosakodnék. Örült színében tűnne fel, ha valaki észrevenné, mikor így tesz. És a szobrokhoz meg ezekhez itt, imádkoznak, mintha valaki építményekkel társalkodnék, nem ismerve az isteneket, sem a héroszokat, hogy kik.
- [B 6.] [A Nap] új napról napra.
- [B 7.] Ha minden létező füstté válna, az orr igazodnék el.
- [B 8.] Az ellentétesre csiszolt illik össze, [és] az ellenkezőkből a legszebb illeszkedés és minden a viszály által jön létre.
- [B 9.] A szamarak a szecskát választják inkább, mint az aranyat.
- [B 10.] Összeillő párok: egész és nem egész, egyező ellenkező, összhangzó, széthangzó, és mindenből egy és egyből minden.
- [B 11.] Minden élőlényre az, aki pásztora, sújtva ügyel.
- [B 12.] Ugyanazokba a folyamokba lépőkre más és más víz árad. És a lelkek pedig a nedvességből párolognak fel.
- [B 14.] ...éji rajongókra, mágusokra, bakkhászokra, bakkhászsnőkre, műsztészekre [misztériumokba beavatottakra]... Mert a beavatási szertartásokat, amelyeket az emberek megtartanak, szentségtelenül végzik.
- [B 15.] [Hiszen] ha nem Dionüszosz volna, akinek körmeneteket tartanak és énekelnek dalt phalloszok kíséretében, a legszemérmetlenebb dolgot művelnék. De ugyanaz Hádész és Dionüszosz, akinek őrzöngenek és rajonganak.
- [B 16.] Az elől, ami soha le nem merül, hogy bújhatna el valaki?
- [B 17.] Nem olyanokat gondol a sok ember, mint ahányba belébotlik, és ha tudomásul vette, akkor sem ismeri, csak véli magáról.
- [B 18.] Ha az ember nem reméli a nem remélhető, kitalálni nem fogja, mert nehezen kitalálható és hozzáférhető.
- [B 19.] Sem a halláshoz nem értenek, sem a beszédhez.
- [B 20.] Amikor megszülettek, élni kívánnak, s hogy haláluk legyen, vagy még inkább: hogy megpihenjenek. És gyermekeket hagynak maguk után, hogy halál mindig újra legyen.
- [B 21.] Halál mind, amennyit ébren látunk, és mind, amennyit alva: álom.

- [B 22.] [Hiszen] akik aranyat keresnek, sok földet felásnak, [míg] találnak egy keveset.
- [B 23.] Dikének nevét sem tudnák, ha mindez nem volna.
- [B 24.] Harcban megöltek az istenek tisztelik és az emberek.
- [B 25.] Nagyobb halálrésszel [ugyanis] nagyobb osztályrész jut sorsul.
- [B 26.] Az ember az éjben világosságot gyűjt magának, miután a látása kialudt, de él. Érintkezik a halottal alva, miután a látása kialudt, ébren érintkezik az alvóval.
- [B 27.] ...Az emberekre az vár haláluk után, amit nem sejtenek s nem is vélnek.
- [B 28.] [Mert] vélemény az ismerete még a legjobb vélekedőnek is, ahhoz ragaszkodik. De pedig Diké is lesújt a hazugságok kovácsaira és vallóira.
- [B 29] [Mert] egyet választanak mindenekkel szemben a legkitűnőbbek, el nem apa-dó hirt a halandók között. A sok ember pedig eltöltekezik, akár a barmok.
- [B 30.] ... Ezt a kozmoszt itt, amely ugyanaz mindenkinek, sem isten, sem ember nem alkotta senki, hanem volt mindig és van és lesz örökké élő tűz, amely fellobban mértékre és kialszik mértékre.
- [B 31 a] Tűzváltozások: először tenger, a tengernek fele föld, fele meg tüzes lehellet.
- [B 31 b] A tenger szétömlik, és mértéke ugyanaz, mint amilyen előbb volt, mielőtt belőle a föld támadt volna.
- [B 32.] Az egyetlen bölcs dolog nevéül nem fogadja el, és elfogadja Zeusz nevét.
- [B 33.] Törvény ez is: egy akaratának engedelmeskedni.
- [B 34.] Értelmetlenek, amikor hallottak, akkor is olyanok, mint a süketek. A közmondás azt vallja róluk: jelen is, távol is vannak.
- [B 35.] Nagyon sok mindent kell tudnia annak, aki bölcsességszerető ember.
- [B 36.] A lelkeknek halál vízzé lenni, a víznek meg halál földdé lenni, de a földből víz lesz, a vízből pedig lélek.
- [B 37.] Sárnak örülnek [a disznók, a szárnyasok porban vagy hamuban mosakodnak].
- [B 38.] Thalész elsőnek értett a csillagokhoz.
- [B 39.] Priénében Biasz volt az, a Teutamész fia, akinek súlyosabb a szava, mint a többieké.
- [B 40.] A sokféle tudás nem tanít meg arra, hogy esze legyen valakinek. Mert Hésziodoszt is megtanította volna és Püthagoraszt, aztán meg Xenophánészt is és Hekataioszt.
- [B 41.] [Mert] egy a bölcs dolog: felfogni az értelmet, amely kormányoz, áthatva mindenben mindent.
- [B 42.] Homéroszt [is] érdemes volna a versenyekről kikergetni és megkorbácsolni [és] Arkhilokhoszt [is].
- [B 43.] A hübriszt jobban kell oltogatni, mint a tűzveszedelmet.
- [B 44.] Harcolnia kell a népnek a törvényét védve, mint várfalért.
- [B 45.] A lélek határait - mehetsz és meg nem találod, bejárj bár minden utat, mélysége akkora.
- [B 46.] A sejtés nyavalyatörés.
- [B 47.] Ne látszatra találgassuk a legnagyobb dolgokat.

- [B 48.] Az íjnak tehát neve élet, műve pedig halál.
- [B 49.] Egy nekem tízezer, ha a legkülönb.
- [B 49 a] Ugyanazokba a folyamatokba lépünk, és mégsem ugyanazokba lépünk, vagyunk is, meg nem is vagyunk.
- [B 50.] Nem tölem, hanem a logosztól hallván, bölcs dolog elismerni, hogy minden egy.
- [B 51.] Nem értik meg, mint van az, ami ellenkezik, önmagával mégis összhangban: visszacsapó illeszkedés, mint íj és lanté.
- [B 52.] Idő gyermek, aki játszik, ostáblát: gyermekkirályé az uralom.
- [B 53.] Háború mindenek atyja és mindenek királya. És egyeseket istenkké tett meg, másokat emberekké, egyeseket rabszolgákká tett, másokat szabadokká.
- [B 54.] Láthatatlan illeszkedés a láthatónál erősebb.
- [B 55.] Amennyiről látás, hallás, megismerés van, azt én mind többre tartom.
- [B 56.] Csalódásban élnek az emberek még arra nézve is, hogy a láthatókat megismerjék, hasonlóan Homéroszhoz, aki a görögök között bölcsőbb volt mindenkinél. Hiszen őt is gyermekek, akik tetveszkedtek, tartották bolonddá, mondván: ahányat megláttunk és megfoglunk, azt otthagyjuk, ahányat azonban sem nem láttunk meg, sem meg nem fogtunk, azt hozzuk magunkkal.
- [B 57.] [De] a legtöbбек tanítója Hésziodosz. Róla hiszik, hogy a legtöbbet tudja, aki a napot és az éjet nem ismerte. Hiszen [a kettő] egy.
- [B 58.] Az orvosok [is tehát], akik vágnak, égetnek összevissza kínozva gonoszul a betegeket, elkérik az árát, bár semmit sem érdemelnek [a betegektől], hiszen ugyanazt cselekszik.
- [B 59.] A csavar útja egyenes és görbe, egy és ugyanaz.
- [B 60.] Az út fel és le ugyanaz.
- [B 61.] A tenger: víznek a legtisztább és a legszennyeesebb, halaknak ital és éltetőjük, embereknek azonban ihatatlan és halálos.
- [B 62.] A halhatatlanok halandók, a halandók halhatatlanok, minthogy élük azoknak halálát, azoknak életét pedig halják.
- [B 63.] De amikor itt van, neki feltámadnak és őrzői lesznek ébren eleveneknek és holtaknak.
- [B 64.] És mindeneket kormányoz a villám.
- [B 65.] ínség és elteltség.
- [B 66.] [Mert] a tűz mindenek felett ítél, amikor eljött és lesújt mindenre.
- [B 67.] Az isten nap éj, tél nyár, háború béke, elteltség éhség. És változik, miként a tűz, amikor elvegyül füstölőkkel, nevet kap aszerint, hogy melyik minek érzik.
- [B 67a] Amiképpen a pók, hálója közepén állva megérzi, ha a légy egy fonalát átszakítja, és gyorsan odafut, mintha fájna neki a szál elszakadása, ugyanúgy az ember lelke is, ha egy testrészét megérintették, odasiet, mintha nem tudná elviselni teste sérülését, amellyel szilárdan és arány szerint össze van kötve.
- [B 68.] [Orvosszerek] a tisztító szertartások.
- [B 69.] . . .de tiszta ember csak nagyon ritkán akad egy, a sok ember tisztátalan.
- [B 70.] Gyermekek játéka [az emberi vélemények].

- [B 71.] . . .mint aki elfelejti, hová visz az útja.
- [B 72.] Amivel legfolytonosabban érintkeznek, a logossal, ezzel meghasonlásban vannak, és amibe naponta belebotlanak, az nekik mintha idegen volna.
- [B 73.] Nem kell alvók módjára tenni és beszélni.
- [B 74.] A gyermekek: szüleik fiai.
- [B 75.] [Az alvók] munkálkodnak [és együttműködnek abban, ami a kozmoszban történik].
- [B 76.] Éli a tűz a föld halálát, a levegő éli a tűz halálát, a víz éli a levegő halálát, a föld a víz halálát.
- [B 77.] A lelkeknek gyönyörűség nedvessé lenni.
- [B 78.] Emberi éhosszal [ugyanis] nem jár együtt értelem, az istenivel azonban együtt jár.
- [B 79.] Az ember a csecsemő nevet kapja az istentől ugyanúgy, ahogy a gyermek a felnőtt férfitől.
- [B 80.] [És] tudni kell, hogy a háború közös, és Diké Erisz és minden viszályban és ínségből keletkezik.
- [B 81.] [Püthagorasz] a szószátyárok elindítója és vezére.
- [B 82.] [A legszebb majom is csúnya az emberhez képest.
- [B 83.] A legbölcsebb ember is majom az istenhez képest bölcsességben, szépségben és minden másban.
- [B 84a] Ami változik, megpihen.
- [B 84b] Fáradtság mindig ugyanazoknak fáradozni és ugyanazoknak uralma alatt lenni.
- [B 85.] indulat ellen harcolni nehéz, mert amit akar, a lélek árán veszi meg.
- [B 86.] [De a legtöbb az isteni kinyilatkoztatásokból] hihetlensége által elfut [az emberek előtt], hogy ne értsék meg.
- [B 87.] Buta ember minden szóra magánkívül van.
- [B 88.] Ugyanaz van benne az emberben élve és halva, és ébren és alva, és fiatalon és öregen. Mert ezek átcsapva azok, s azok ismét átcsapva ezek.
- [B 89.] Az ébren levőknek egy és közös a világuk [az alvóknak mindegyike pedig] külön [világba lép].
- [B 90.] A tűznek is ellenértéke a minden, és a tűz mindennek az ellenértéke, ahogy az aranyé a vagyon és a vagyoné az arany.
- [B 91 a] [Mert] nem lehet kétszer ugyanabba a folyamba lépni.
- [B 91 b] Szétszór és ismét összegyűjt, és jön és megy.
- [B 92.] A Szibülla [azonban] őrvöngő szájjal nevetségtelen, és cifrátlan szavakat hangoztatva [ezredéveken áthat hangjával] istene által.
- [B 93.] Az úr, akié a jóshely Delphoiban, nem mond ki semmit, nem rejt el semmit, hanem jelez.
- [B 94.] A nap [ugyanis] nem fogja áthágni mértékét, de ha mégis, az Erinüszek őt, Dikének poroszlói meg fogják találni.
- [B 95.] Elrejtteni a tudatlanságot jobb, [mint nyilvánosan mutogatni].
- [B 96.] A holtak [ugyanis] a trágyánál kidobnivalóbbak.

- [B 97.] A kutyák [ugyanis azok, akik] megugatják, amit nem ismernek.
- [B 98.] A lelkek a Hádészban illatérzők.
- [B 99.] Ha a Nap nem volna, a többi csillagok felől éjszaka volna.
- [B 100.] Az évszakok, amelyek mindent hoznak.
- [B 101.] Elkezdtem keresni önmagamat.
- [B 101 a] A szemek [ugyanis] a füleknél pontosabb tanúk.
- [B 102.] Az istennek szép minden és jó és jogos, emberek gondolják ezt jogtalannak, amazt meg jogosnak.
- [B 103.] [Mert] közös a kezdet és a vég a kör kerületén.
- [B 104.] Mert miféle nekik az értelmük vagy elméjük? A köznép énekeseire hallgatnak és tanítónak elfogadják a tömeget, nem tudván, hogy a sok a hitvány, s a kevés a jó.
- [B 105.] ["Hektárnak volt egy társa, egy éjszakán születtek" - ebből a sorból kitűnik, hogy Homérosz innen magyarázza a sorsukat, hiszen ő így is beszél:
„Azt mondom én, hogy a sorsát még senki sem kerülte ki az emberek közül”.] [II. 18.251,6.488]
- [B 106.] Nem tudta, hogy a természete minden napnak egy.
- [B 107.] Rossz tanújuk az embereknek a szemük és fülük, ha barbár lelkük van.
- [B 108.] Ahánynak tanításával megismerkedtem, senki sem jut el odáig, hogy tudná, mi bölcs dolog mindentől külön.
- [B 110.] Az embereknek, ha teljesülne mindaz, amit kívánnak, nem válna javukra.
- [B 111.] Betegség teszi az egészséget édessé és jóvá, éhség az elteltséget, fáradtság a megpihenést.
- [B 112.] Józanság a legnagyobb érdem, és bölcsesség a természetre hallgatva igazat mondani és cselekedni.
- [B 113.] Közös java mindenkinek a gondolkodás.
- [B 114.] Ésszel beszélve meg kell erősítenünk magunkat azzal, ami mindenkiben közös, mint törvénnyel a város, sőt még sokkal erősebben. Mert minden emberi törvény egyből táplálkozik: az isteniből. Ez ugyanis annyira érvényesül, amennyire akar, és elég az ereje mindennel szemben, és felül marad.
- [B 115.] A léleknek logosza van, önmagát növelő.
- [B 116.] Minden embernek osztályrészül jutott az, hogy ismerjen magára és józan legyen.
- [B 117.] A felnőtt férfit, amikor megrészegedett, serdületlen gyermek vezeti, úgy tántorog, nem tudva hová lép, mert nedves a lelke.
- [B 118.] A száraz lélek a legbölcsebb s legkiválóbb.
- [B 119.] Az éthosza kiknek-kinek számára a daimón.
- [B 120.] Kelet és nyugat határa a Göncöl, s a Göncöllel szemben határköve a magas égi Zeusznak.
- [B 121.] Érdemes volna az epheszosziaknak, akik felserdültek, felakasztani magukat mindnyájuknak, és a serdületlenekre hagyni a városukat, hiszen ők voltak, akik Hermodóroszt, köztük a legderekabb embert számkivetésbe küldötték, mondván: közöttünk egy se legyen legderekabb, vagy pedig, ha másképp már nem lehet, másutt és mások közt.

- **[B 122.]** Kétség vitatkozás.
- **[B 123.]** A természet rejtekezni szeret.
- **[B 124.]** [Mint] találomra odaöntött dolgok halmaza a legszebb, a kozmosz.
- **[B 125.]** A Démétér itala is szétereszkedik, ha nem mozgatják.
- **[B 1 25 a]** Csak ne hagyjon el benneteket a gazdagság, epheszosziak, hogy rátok bizonyuljon a nyomorúságtok.
- **[B 126.]** A hideg dolgok melegszenek, a meleg kihűl, a nedves megszárad, a száraz megnedvesedik.